

FELSŐMAGYARORSZÁGI HIRLAP

Megjelen minden szerdán és szombaton este

Kéziratokat vissza nem adunk.

Szerkesztőség: Wekerle-tér 671.

Felolvasó szerkesztő:

Biró Pál.

Főmunkatárs:

Dr. Buza Barna.

Előfizetési ár: egész évre 10 korona, félévre 5 korona, negyedévre 2 korona 50 fillér. — Egyes szám ára 10 fillér. Kiadóhivatal: Landesmann Miksa és Társánál, Wekerle-tér 502. Hirdetéseket a legutóbbi napban árban közölünk.

A sajtó hivatása.

Irtja: *Palágyi Lajos.*

II.

Sárospatak, január 19.

A hírlapok között az a téves nézet uralkodik, hogy minél több a lap, annál jobb az újságíróknak. A hírlapok ugyanis úgy vélekednek, hogy mentül több lap keletkezik, annál több hírlapírói állás jut üresedésbe, s annál több valószínűséggel kapnak állást, ha valamely laptól távoznok kell. Ez nagyon rövidlátó felfogás. Mert bizonyos határon túl a túltermelés a hivatásos hírlapíróknak nem járva, hanem kárára válik.

A túltermelés következtében ugyanis a napilapok tetemes része folytonos anyagi gondokkal küzd. Az ilyen, létezésüket nem a közönség támogatására alapító, válságokkal küzdő lapok, lehetőleg olcsó munkaszerződéseket is így többnyire ujoncokat szerződhetnek. Minden ujonnan keletkező lap egész sereg fiatal embert, egyetemi hallgatókat, vagy más ifjat, fogad el munkatársnak s képez ki újságíróvá. Ennek következtében néhány év óta óriási mérvben szaporodott az újságírók száma. Igaz tehát, hogy az újságok számának rohamos emelkedése több teret nyitott a hírlapíróknak, — de igaz az is, hogy a rohamos emelkedéssel párhuzamosan még rohamosabban szaporodott a hírlapírásból élő egyének száma is s egyre nehezebbé vált az igazán hivatásos hírlapírók helyzete.

A hivatlan elemek túlságos felburjánzásának azonban nemcsak az a következménye, hogy a hivatásos hírlapírók fentartását megnehezíti. Van e visszásságnak még sok, ennél fontosabb következménye.

A hivatlan erőnek a hírlapírásba való tömeges bevonása alászállítja a lapok szellemi színvonalát. Gyakran oly emberek itélkeznek a nemzet életébe vágó ügyekről, olyanok nyilatkoznak irodalomról, tudományról, a kiknek erre még kellő hivatottságuk és képzettségük sincs. S oda fejlődnek az állapotok, hogy maga a leg egyszerűbb olvasó is gyakran észreveszi, hogy a mit valamely lap ír, az nem helyes, nem igaz. A hivatlan hírlapírók teljesen megtingatják a közönségnek a sajtóba vetett bizalmát és hitét. S tönkre kell mennie a sajtó tekintélyének, ha az olvasó azt veszi észre, hogy ő jobban és külön módon tudott volna erről vagy arról a dologról nyilatkozni s hogy — szerény olvasó — tulajdonképpen többet tud, mint az írástudó.

A túltermelésből eredő legsúlyosabb következmény azonban a sajtó erkölcsi színvonalának hanyatlása.

A természetes állapot az, hogy minden napilap az olvasók támogatásából éljen meg. Amde a magyar közönség nem képes előfizetéssel, annyi lapot fenntartani, s a napilapok fentartása ma — a távíroda, telefon, a kifejtett »hírszolgálat« korában, óriási költségeket igényel. Mig azelőtt 3—4000

előfizetős napilap megélhetett, ma csak csak némileg versenyképes lap legalább két-háromszor ennyi előfizetőre szorul, hogy kiadásait fedezhesse. Minthogy pedig a lapok rendkívüli nagy száma mellett az anyagilag ügyis kimerült magyar közönség ennyi igényt kielégíteni nem képes: a napisajtó egyes szervei más uton kénytelenek anyagi szükségleteik fedezéséről gondoskodni.

S az anyagi megélhetésért a függetlenség esik áldozatul. Hirdetőcégek, bankok, részvénytársaságok, takarékpénztárak, más üzleti vállalatok, valamint egyetek és pártok oly hatalmat nyernek, a milyennel sohasem bírtak. Különböző hírlapi vállalatok csak úgy élhetnek meg, ha sikerül nekik e fenti forrásoktól támaszt és segélyt nyerniök. A kiadóhivatalok üzletvezetői, hirdetési ügynökei, vállalkozói sohasem álmódott hatalmat nyernek a szerkesztőségek fölött. Mig hajdan a lapot a szerkesztőség intézte, ma a kiadóhivatal az intéző.

A hírlapírók egyre lényegteleggyebb függelékékké válnak s a hirdetési ügynökök válnak döntő tényezőkké. S minél több a lap, annál nagyobb a hirdetési ügynökök, a kiadóhivatali kereskedők versenye. A versenyzők csak hogy innen-onnan anyagi segítyhez juszanak, lekötik a lap irányát, szellemét, egyre olcsóbb és olcsóbbá áron. Minél több tehát a napilap, annál többet vesz a sajtó függetlenségéből s az írói hivatás értéke annál mélyebbre süllyed az ügy-

nöki hivatás becészhé képest.

Mind e bajok egyszerű gyógyszer — úgy véli az avatlan olvasó — hogy hát szünjön meg a fölösleges lap. Amde ezt könnyebb kívánni, mint elérni.

A napisajtó túltermelése és belső hanyatlása nem önmagában álló jelenség, — hanem más kóros társadalmi tüneteknek folyománya. S hasztalan szünnék meg egyszerre minden fölösleges lap, nyomában csakhamar a vállalatok újabb özöne keletkeznék. Korunkban ugyanis rendkívül mérvben hatalmasodott el az anyagias szellem, s ezzel együtt a kapaskodási vágy. Minden téren és minden alkalommal nagy számban bukkannak fel az egyének, a kik anyagilag »érvényesülni« akarnak, s kik rangot, befolyást, vagyon, hatalmat áhítoznak. De nemcsak egyének, hanem egész társadalmi osztályok is rétegek is megmozdulnak anyagi érvényesülésért törekedve. Ebben az egyetemes kapaskodásban hatalmas eszköz a sajtó.

S minél több és több »érvényesülni« óhajto erő tulul előtérbe, annál kevesebb az olyan, a ki az anyagi közérdekért küzdene. Mig hajdan a nemzet legjelesebb írói irták a lapokat, még pedig nemzeti célok szolgálatában, — addig később már nem az apostolok, hanem a mesterség és kenyérgereget szerinti tollforgatók foglalták el a sajtó jelentékeny részét, — most meg már ezeket is fokról-fokra háttérbe szorítják a kereskedők és ügynökök.

Az anyagias közszellem, a fé-

TÁRCA.

A szimbolizmusról.

— Eredeti kézirat után —

Irtja: *Revicsky Gyula.*

2.

Az emberiség alsó rétege, a nép, melynek képzeli ereje akkor is izzó maradt, midőn az a felső rétegekben már kihült, az érzelm és eszme minden szülőtjét később is a szimbolizmus és allegória ruhába öltöztette; azért, ha a népmesékből valami értelem akarunk kiolvasni, előbb meg kell fejtenünk a bennük rejlő szimbolizmust. Mert bármily fonékonyeseknek tesszenek a népmesék, mégsem egészen azok s az emberi értelem, mint a mitológiai mögött, ösztönyszerűleg keres mögöttük más jelentést. Az emberiség ősei, ha ebben a spiritista világban szabad ily hasonlatlatlan énem, úgy voltak vele, mint a gondolatolvasók; a természeti jelenségek megmagyarázására, világjénüket kifejezésére a bennük lappangó értelem által vezetve öntudatlanul meglették a megfelelő szimbolizmusokat, mint Cumberland az elrejtett tít. A görög mitológiát vagy a bibliát olvasva el fogunk bámulni ama számtalan etikai és tudományos igazságon, melyeket szebbnél szebb szimbolizmusok takarnak. Sőt látszik, hogy bizonyos megsejtett, de a tiszta öntudatában nem jutott igazságokat,

például a világ keletkezését az emberiség bűnbűnését sat. Különböző vallások hasonlóan szimbolizálnak. Személyesítették a természeti erőket, a geológia, fizika, asztronómia tényeit, a lélektani és erkölcsi fogalmakat fölleveleltették s jelképi alakokhoz és történetekhez kötötték.

Az emberi szívnek alig van rezdülése, mely a mitológiában nincs jelképezve. S akár a görög vallás, akár az őstentamentum szimbolizmusából is lehet vonni az egész etikát. Prometheusz kínja, Akillesz megsebezhető sarka, a Léte bánatoltó vize, Szemle esete Zeüsszel, Tantalusz kínja, Krónosz falánkása, a gigászok leveretése, Anteusz, Ikarusz, szival a görög mitológia csaknem minden egyes részlete alkalmas rá, hogy az emberek írástudó része az idők végeig kizsákmányolja, mint célvihetetlen szimbolizmusok. S mily megható jelképek a mi keresztény vallásunkban a jó és rossz tudásának a faja vagy Babel tornyának az építése; a budhaizmusban a nirvána s ellentéte, a szanzára!

Mind e szimbolizmusok hivatása volt ellenállhatatlan varázssal hatni a képzelemre ott, ahol az értelem még nem bontakozott ki a káoszából s még nem kezdte meg tudatos működését. Mikor meg hasznatlanság lett volna pszichológiai fejtegetést írni, hogy aka erején felül kiemeltem viv, menthetetlenül elbukik: akkor a titánok leveretése valószínűleg, nem pusztán szimbolizmus az emberi hatalom gyöngösgének a természeti erővel szemben.

E század legnagyobb filozófja, Schopenhauer, precíz kifejezési módjával homályos képzeteknek nevezi az érzelmeiket. Az ember érzelmvilága, kedélye és színt nem egyéb, mint a benne élő homályos képzetek összege. Szokott gorombaságával aztan konstátálja, hogy a nőnek azért van több kedélye, mint a férfinak, mert kevesebb képzetek leszik tudatosai. Tudósok, matematikusok, bölcselek, akiknél sokkal több a tiszta, mint a homályos képzet, rendszeren száraz emberek. Költőnél is azért használnak keveset a pozitív tudás, a szakismeret, mert a mennyire fejleszti értelmét, annyira halványítja fantáziáját, bénítja érzelmének közvetlenségét, lelti kedélyének hevét. Végre az ifjúság fogékonyabb fantáziájának, szenzibilisebb kedélyének oka részben szintén abban keresendő, hogy nála a képzetek még nem tisztultak, hanem zavaros forrongásban vannak mint a must. Így vagyunk a népekkel is. A mig fejletlenebb, több bennünk a hév, a fantázia. Valamint a földön annál gyérebbek, hitványabbak a virágok, mentül kihültebb talajban nőnek: úgy az emberi beszéd virágai, a trópusok is az értelem hűlése és az értelem tisztulásával egyre ritkulnak, halványodnak.

Valamikor minden mint költészet nyilatkozott az emberiségnél: ujjallás, a tudomány, a világnézet, az erkölcsi fogalmak. Fantáziája oly buján termett a trópusokat jelképező, allegóriákat, mint a teremtés forró lehelét égő föld az állat- és növényvilágot. Ma már,

sajnos, az a jelszó kezd divatba jönni, hogy a poézis is tudomány, hogy a ki leírja a delirium tremens, tegyen túl az orvosi szakkönyveken; az a költőnek nem szabad megelegednie az általános, örök emberi nagy vonásokkal, hanem érteni kell a törvényparagrafusok magyarázatához is. A világ nagyot fordult s azt látszik mondani: Ha az emberiség tudatlan, sötét napjaiban minden költészet volt, most, e felvilágosodott, előrehaladt korban legyen minden tudomány.

Világos, hogy itt a szimbolizmus se játszhatik valami nagy szerepet. Legmakacsabb még az álmos könyvekben és a virágnyelvekben tartja ten magát; a nyelvből azonban kezd kivészni. Természetesen kivétel képez a vallás, mely a nagy tömeg (kedélyesen szólván, szimbolizmus nélkül nem is képzelhető s szertartásai, külsőségei merő jelképekből állanak. Sőt egyik vallás szimbolizálja a mist. Az ó-szövetség sok tekintetben előképe az új-szövetségnek. Így Mózes jelképezi Jézust, Melkizedek áldozata a megváltást, a frigyűdázda oltási szentséget sat. Szimbolikusak a keresztény vallás szertartásai s mindenem segédeszközei. A kakas a templomokon azt jelenti, hogy éberek legyünk s vigyázzunk, hogy kisértetbe ne essünk, az óra a világi dolgok mulandóságaira figyelmeztet, a tömjénüst az égbe szálló hálát és istenes gondolatokat, a karika gyűrű a házasság felbonthatatlanságát jelképezi sat.

A keresztény vallás megalapítója,

kora tavasszal, zabosbukkony alá a foszforsavat össze adjuk, téteken a trágyát szintén össze használjuk oly módon, hogy elhíntés után az alá lesz boronálva.

A trágyázáson kívül egyéb körülmények is befolyásolják a terméseredményt. Lóhere és lucernavetések, nemkülönbön réteket is tanácsos kora tavasszal jó erősen megfogasolni. — A fogas alkalmazásával a növényzetet új életre serkentjük, mert előmozdítjuk a levegő behatolását, visszatartjuk a téli nedvességet, egyszóval talajunkat oly állapotba hozzuk, mely a takarmány díszletét mind jobban előmozdítja. — Az ápolási munkálatokhoz sorolhatjuk a gipsznek elhíntését is koratavasszal. A gipsz különösen a pillangós virágú takarmányféléknek kedvez.

* **Tavaszi fagyok ellen.** A szőlőgazdákat érdeklő rendkívül fontos találmánya van a fülöpszállási szalmaáru-

és menyezetránc-szövőárnyagnak. A találmánynak az a célja, hogy a szőlőgazdákat olesó és könnyen alkalmazható védőeszközhöz juttassa, a melyvel a tavaszi fagyok ellen sikerrel védekezhetsek. Az új találmány kétféle védő-burok, a melyet rossz hővezető anyagból állítanak elő és az alakja a tökélet kora, faja, és nagysága szerint változik. A védőburok zárt és nyílt. A zárt alak új ültetéseknél, fiatal ojtványoknál ajánlatos, a nyílt alak pedig a fejlődő tökéletet védi meg az oldalról támadni szokott jégáramlatok ellen. A védőburok a kritikus hetekben való használat után elraktározva, éveken át eltartható. A védőburok ára ezenként 20—80 korona.

Kiadja:

A SZERKESZTŐSÉG.

Javításokat jutányos árban kifogástalanul eszközöl.

Disz- és igás-lószerszámok, különleges ostorok, ostornyelekből nagy raktár

Landesmann Samu
szijgyártó és nyerges
SATORALJA-UJHELY. Rákóczy-utca. (Kis-piac)

Lovak ápolásához szükségtelőd mindenféle különlegességek és eszközök.

Legfinomabb bőrszírok, kenőcsök, szappanok.

Vadászati eszközök nagy választékban

Sérvítőfőben nagy raktár.

Kubelik Jan
a világhírű hegedűművész folyó év február hó második felében s.-a.-ujhelyben a városi színházban tartja második nagy hangversenyét, melyre a nagyérdeklődés végett jegyek már kaphatók Landesmann Miksa és Társa könyvkereskedésében.

Helyárok:

Alsó- és középpáholy (csak 5 személyig) 10 frt. Oldal-páholy (csak 4 személyig) 8 frt. Tánclásszék 2 frt 50 kr. II-od r. tánclásszék 2 frt. Zártszék 1 frt 50 kr. Erkélyszék 1 frt. Állóhely 1 frt. Deákjegy 50 kr. Karzat 40 kr.

Nagy Képes Világtörténet

Képes díszmű a művelt közönség számára.

ÁLDÁSSY ANTAL, BOROVSKY SAMU, FOGARASSY ALBERT, GERÉB JÓZSEF, GOLDZIEHER IGNÁCZ, GYOMLÁY GYULA, MIKA SÁNDOR

közreműködésével szerkeszté

MARCZALI HENRIK

Mintegy 2500 szöveggéppel, 500 műmelléklettel, 60 színes műlappal 50 történelmi térképpel, 8500 szövegoldallal.

A Nagy Képes Világtörténet célja.

Jelen munkával az első nagy világtörténelmi mű jelenik meg magyar nyelven. Terveiben, céljában, eszközeiben, alakjában és terjedelmében egyaránt nagy és jelentős ez a vállalkozás.

A magyar tudomány nyújtja a magyar közönségnek az élet könyvét, a világtörténetet. Nemzeti művelődésünkre nézve fontos mozzanat ez. Egy régi hiány pótlása, egy régi szakség kielégítése, egy régi köteletség teljesítése.

A Nagy Képes Világtörténet illusztrációi.

A Nagy Képes Világtörténet összes illusztrációi kizárólag egykorú vagy korhű ábrázolások lesznek. Képes mellékletei, történelmi térképei, a szöveg közé nyomott rajzokkal és írásmásolatokkal a Világtörténet egy olyan kicsinyített historici muzeumot nyújtanak az előzeteknek, a műről a maga valójában lehetetlen beszerezni. Ezek a nagy európai muzeumokból, családai és nyilvános könyvtárakból és levéltárakból, építészeti műemlékekről egybegyűjtött s a legnagyobb műszaki tökéletességgel reprodukált illusztrációk rendkívül emelik a mű becsét, az egésznek művészi értékét adnak.

Ez a tizenkét kötet a legfinomabb magyar könyvek közé tartozik.

Ez a tizenkét hatalmas könyv arra való, hogy nemzetünk minden műveltségének tanítója barátja, tanácsadója, minden uri háznak okosság legyen.

A mű kiadására egyesült két könyvkiadó intézet bizalommal ajánlja, tehát nagy, magyar vállalatát a nagy magyar közönségnek.

Franklin Társulat

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.

Révai Testvérek

irodalmi intézet részvénytársaság.

Megjelenik tizenkét

kötetben

famentes, tehát soha meg nem sárguló papíron.

Egy-egy kötet ára rendkívül díszes félbőr-kötésben, bőrháttal és vászontáblával
8 frt.

Minden négy hóban egy-egy kötet jelenik meg.

Megjelenik füzetes

kiadásban is

240 füzetben.

Több füzet semmiképp sem lesz. Hitenként egy füzet fog közrebocsáttatni.

Egy-egy füzet ára
30 kr.

A füzetes kiadás díszes kötet táblák szállítanak.

A Nagy Képes Világtörténet megszerzhető:

a) Füzetes kiadásban hetenkénti 30 kros füzetekben minden rendos hazai könyvtárunknál.

b) Kötetes kiadásban 12 kötetben, 8 frtjával

a) kötetenkénti utánvétellel bérmentve,
b) havi 1 frt 50 kros részletfizetésre.

*

A rendelések a helyi könyvkereskedéshez vagy a kiadóhivatalhoz tartoznak.

*

Tájékoztató képes prospektust

vagy

mutatványfüzetet

ingyen és bérmentve

küld a mű kiadóhivatalra

Budapest, VIII., Üllői-ut 18. szám.

Előfizető gyűjtők sziveskedjenek a kiadóhivatalhoz fordulni.